

**MEMÒRIA DEL PROJECTE DE DOCUMENTACIÓ
DE LA COL·LECCIÓ DE LÀPIDES HEBREES DEL
MUSEU D'HISTÒRIA DELS JUEUS DE GIRONA**

Irene Llop i Jordana

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ	2-3
1.1 Descripció de les tasques	2-3
2. RESULTATS	4-27
2.1 Informació sobre les làpides	4-5
2.1.1 Cronologia	5-6
2.1.2 Forma de les làpides	6-7
2.1.3 Epitafis	8
2.1.4 Estat de conservació	8
2.2 Informació sobre les persones	9-26
2.2.1 Algunes consideracions generals	9-10
2.2.2 Les dones de les làpides	10-19
2.2.3 Els homes de les làpides	19-26
2.3 Proposta de fitxa de catàleg	27
3. CONCLUSIONS	28
4. BIBLIOGRAFIA	29-33
ANNEX 1. Índex onomàstic	34-35

1. INTRODUCCIÓ

El Museu d'Història dels Jueus de Girona compta amb una excepcional col·lecció lapidària hebraica. Les 29 peces de l'exposició permanent, datades entre els segles XII i XV, tenen un valor no només com a material arqueològic o epigràfic, sinó que aporten dades sobre els individus que contenen i que formaren part de la comunitat jueva medieval de la ciutat.

La historiografia dels judaisme medieval gironí compta amb una important tradició i sòlids referents. Els estudis realitzats a partir de la documentació llatina i hebrea permeten contextualitzar i identificar alguns membres de la societat jueva gironina.

Contrastar les dades que ens aporten les làpides amb les que ens aporten els documents (fonamentalment, les fonts notarial) és una oportunitat per conèixer millor la vida i la mort dels individus que van viure a la comunitat jueva de la Girona medieval.

1.1 Descripció de les tasques

Les tasques que s'han realitzat han estat orientades a la revisió de la informació que tenim fins ara, la realització d'un treball i d'una base de dades en línia per fer difusió de l'estudi.

- Revisió de les dades documentals i classificació de les que es disposa actualment.
- Documentació ampliada i exhaustiva sobre cadascuna de les làpides.

- Recerca de dades i referències històriques de les persones a les quals correspon cadascuna de les làpides.
- Realització d'un estat de la qüestió des del punt de vista formal, patrimonial i material de tota la col·lecció, per tal de definir quines accions de conservació i/o restauració necessiten les làpides, i en quin grau d'urgència.
- Realització d'un inventari amb un nombre extens de dades que permeti la publicació d'un petit catàleg en línia amb contingut informatiu sobre les làpides, el seu context, dades biogràfiques i altres aspectes.

La informació biogràfica s'ha localitzat a partir de la documentació de l'època conservada als arxius catalans: documentació notarial llatina, o bé documentació hebrea (majoritàriament, fragments trobats e les cobertes dels llibres notarians). Aquestes fonts han sigut la base de treballs sobre la comunitat jueva gironina, buidatge d'arxius o tesis doctorals.

El treball es completa amb un índex onomàstic amb els 35 noms documentats a les làpides. A banda del nom i la relació familiar amb altres membres documentats, també s'incorpora una dada cronològica de referència.

2. RESULTATS

2.1 Informació sobre les làpides

L'antic fossar jueu de Girona es trobava al nord de la ciutat, al vessant occidental de la muntanya de Montjuïc, entre els rierols del Bou d'Or i de la Mina, al camí que duia a França. A la documentació notarial les referències al cementiri comencen el 1207. Després del decret d'expulsió de 1492, la propietat del cementiri de Montjuïc van passar a mans de Joan de Sarriera, batlle general de Catalunya. Com que s'estava construint una casa a l'altra banda de la ciutat, al lloc conegut com les Torres de Palau, a Palau Sacosta, i podia disposar tant de la propietat com de les pedres, va utilitzar les pedres del cementiri com a material de construcció de la seva nova casa.

Entre 1999 i 2000 es van dur a terme dues campanyes d'excavació a l'antic cementiri, i es van excavar 192 tombes. El seu estudi va permetre descriure diverses tipologies:

- a) Les més antigues serien antropomorfes, o forma de banyera amb lloses de coberta.
- b) Tombes de fossa i cavitat lateral (fins aleshores, exclusives de la necròpolis barcelonina) o bé fossa i taüt.
- c) Fossa simple.

Aquesta nova excavació no va proporcionar cap element epigràfic nou, ni sobre pedra ni altres suports.

Així doncs, d'on procedeix la col·lecció lapidària del Museu? Estan en dipòsit, procedents del Museu Arqueològic o del Museu d'Història de Girona, però el seu origen es troba, sens dubte, en les làpides

funeràries procedents del cementiri jueu gironí de Montjuïc. Estan en dipòsit.

Les primeres làpides que van ingressar al Museu Provincial Arqueològic procedien de Palau Sacosta, de la propietat del Comte de Solterra, conegut per les Torres. La Comissió Provincial de Monuments va afavorir la localització de noves i làpides, i la donació de particulars va créixer la col·lecció.

La funció de les làpides era delimitar una zona, el fossar, que era font de la màxima impuresa legal. Tant si eren làpides com esteles, la intenció era senyalitzar les tombes per evitar que algú s'hi acostés massa sense adonar-se'n, ja que tornaria impur (Cortès, 14-15/198-199)

Aquest treball no hauria estat possible sense l'excel·lent treball de Jordi Casanovas sobre les inscripcions funeràries hebraïques hispàniques. A partir de les dades que va recollir Casanovas l'any 2004, i amb la informació del catàleg del museu hem pogut descriure cada làpida i ampliar la informació individualitzada de cada peça.

2.1.1 Cronologia

La peça més antiga data de 1198, i la seva cronologia arriba fins a mitjan segle XV. La majoria de les làpides són del període que ocupa de la primera meitat del segle XIV a la primera meitat del XV.

No sempre és fàcil datar una làpida, i quan no hi ha la data al text epigràfic, sovint la datació és aproximada partint d'aspectes formals.

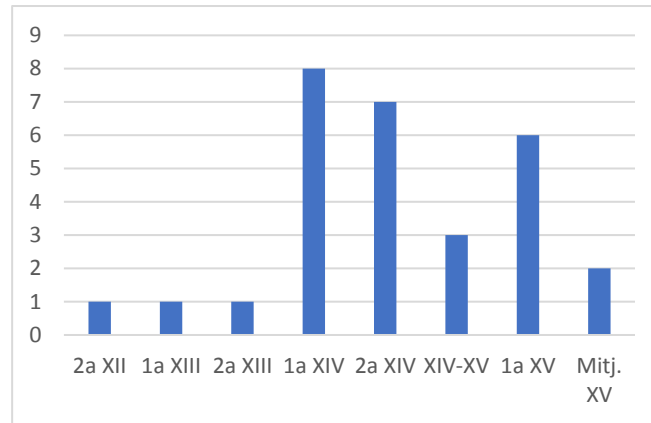

Fig. 1. Cronologia de les làpides.

2.1.2 Forma de les làpides

La forma de les làpides és la primera classificació que s'estableix, distingint entre els grans blocs de format horitzontal i les esteles o cips, de format vertical. Per Nahon, les verticals correspondrien a un model septentrional, i les horitzontals, model meridional o sefardí. No sempre és així (Casanovas, 2004: 214-217). Casanovas considera que la clau del problema rau en la cronologia, més que en la geografia: a la península Ibèrica, les làpides evolucionen en des d'uns models de menor mida i format vertical, a altres de major dimensions i horitzontal, per recuperar de nou en una última etapa l'antic format. A Girona, en una primera etapa predominaren grans blocs (fi s. XII) fins a fi s. XIV; les esteles coincideixen amb aquests a la segona meitat s. XVI, substituint-lo al segle XV; els cips van coexistir amb els grans blocs (últim període) i les esteles (estadi inicial).

- Grans blocs: La utilització de grans blocs de pedra és d'origen antic, i no és exclusiu dels jueus. Es tracta de blocs complets, a doble vessant, amb petites variants: secció pentagonal, inclinació, curvatura, motllura... Existència d'un model únic que

va ser utilitzat com a mínim des de la segona meitat s. XII fins a finals s. XIV amb algunes variacions. En aquells moments, segurament arran de 1391 i la crisi posterior, es va produir la substitució gradual dels grans blocs per les esteles de mida molt menys reduïdes, molt característiques a partir de fi s. XIV- XV.

- Cips: És la forma més simple, consisteix en un bloc paral·lel·lepípede de secció rectangular que es desenvolupa en altura i presenta les cares més o menys polides. Destaca el fet que el terç inferior té menys amplada i gruix per ser fixat al sòl. Només hi ha cips a Catalunya: Girona, Castelló d'Empúries, Móra d'Ebre i Tortosa (s. XIV-XV).
- Esteles: Una altra forma simple és l'estela, que adopta la forma de bloc paral·lel·lepípede més ample que alt, i menys gruixut que el cip. Mostra un aspecte més fràgil, de llosa de menor mida, tot i que poden observar-se variacions. N'hi ha moltes sense data, d'altres amb inscripcions completes de segona meitat XIV a mitjans XV. Hi ha esteles de format vertical, més altes que amples, i les de format horitzontal, més amples que altes. Quatre esteles fragmentades tenen laterals decorades amb un bisellat (també a Castelló d'Empúries).

Cal tenir present que només els més benestants podien pagar una làpida amb algunes frases esculpides. La immensa majoria de jueus i jueves de la comunitat gironina tenien un enterrament simple, i u hi hauria sepultures senzilles sense cap làpida, fins i tot sense cap pedra que ho indiqués (Cortès, 1983: 15/ 1988: 199).

2.1.3 Epitafis

Es tracta del text gravat a la tomba de la persona difunta, dedicat a la seva memòria.

L'estructura textual dels epitafis és la següent: capçalera, epítets, nom, fórmules de defunció, data, eulogies i edat.

2.1 4 Estat de conservació

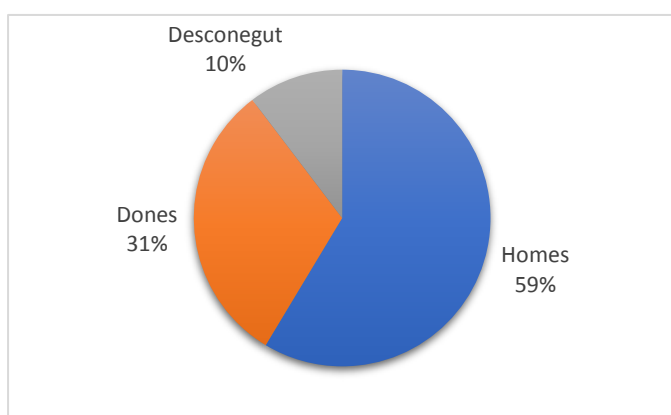
En general l'estat de conservació és força bo. Algunes làpides van ingressar al Museu malmeses, amb talls i erosió. Cal tenir en compte que algunes làpides havien estat reutilitzades, com a material de construcció o fins i tot com abeurador.

La làpida més antiga, que va arribar molt maleda, es va restaurar. Els grans blocs han estat protegits per metracrilat com a conservació preventiva, que es podria treure. Les condicions de llum, humitat i temperatura són adequades per garantir la conservació de les peces.

2.2 Informació sobre les persones

2.2.1 Algunes consideracions generals

Malauradament, les dades sobre els individus de les làpides a vegades no permeten identificar les persones. A vegades, només podem conèixer el sexe, o el prenom.

S'han conservat més làpides pertanyents a homes que a dones, enfront el terç de dones; el nombre de persones de les que no podem indicar el sexe és un 10%.

Fig. 2 Sexe dels individus de les làpides.

Sempre que ha sigut possible, hem aportat el màxim de dades sobre l'individu o la seva família, però sovint el problema ha estat identificar el nom del jueu o jueva que apareix a la làpida amb el que podem trobar a la documentació notarial llatina. La causa d'aquesta dificultat rau en el propi sistema onomàstic dels jueus catalans a l'edat mitjana, que no era uniforme.

Entre els homes jueus, en el mateix moment podem trobar dos sistemes onomàstics:

- Sistema patronímic: El nom està format per prenom seguit del nom del pare.

- Transmissió de cognom: Diferents tipologies de cognom, poden ser de famílies consolidades, el nom del membre més rellevant de la família, ofici o cognom-topònim.

Cal destacar que alguns dels cognoms de les làpides corresponen a famílies amb un gran poder a la societat jueva gironina, un cercle privilegiat que acaparava el poder de l'aljama i passaven els càrrecs de pares a fills. Cognoms com Aninai, Caravita, Ravaia o Cabrit (Planas, 2001: 194; annex 197-200).

La utilització de dos noms, un d'hebreu litúrgic i un de vulgar, era molt estès i és el que dificulta la identificació dels individus, ja que no es tracta del mateix nom traduït (Riera, 2014: 14).

En el cas de les dones, la dificultat per identificar inequívocament una jueva i elaborar una mínima genealogia es multiplica extraordinàriament.

Les dones jueves apareixen amb el seu prenom i, a continuació, la relació amb un home de la comunitat: el seu pare o el seu marit (dona o vídua de...). El nom de la dona va canviant a mesura que el seu estat va canviant.

En el sí de les comunitats jueves, el fet de ser dona implica una desigualtat i un rol molt marcat. Què s'espera d'una dona jueva? La dona és la que transmet el judaisme, ja que és jueu qui és fill de mare jueva, i aquest punt és el que justifica, pels homes jueus, el control del cos i les accions de les dones. S'espera que es casi i tingui fills, ja que el matrimoni és l'estat ideal i la procreació, un precepte bíblic. Però també és ella qui cuina (amb tota normativa religiosa), té cura dels malalts, treballa (amb diferències respecte els homes), ensenya als fills i sobretot a les filles les tradicions i costums jueves, una vida poc present a la documentació.

Mentre es reservava a les dones a l'esfera privada, els homes eren presents a la pública. El poder i el lideratge de les comunitats, el control econòmic de l'aljama, el món intel·lectual... estava en mans masculines.

La transcripció dels noms dels jueus medievals no segueix la transcripció fonètica basada en la pronunciació de l'hebreu clàssic. És un tema complicat perquè trobem els noms dels individus escrits de maneres diferents en documents hebreus, llatins i catalans. Hem optat per la forma medieval catalana estandarditzada, perquè era la que utilitzaven els propis jueus (Klein, 2004: 191). Per aquest motiu hem transcrit Jafudà, Saltell, Jucef, Astruga o Regina.

2.2.2 Les dones de les làpides

De les 29 làpides de la col·lecció, n'hi ha 9 que corresponen a dones. Aquestes làpides no són diferents de les dels homes. Les dues més antigues corresponen a grans blocs, i la resta són esteles, amb epitafis de les mateixes característiques que les dels homes. La cronologia també és la de la majoria de les làpides, segle XIV-XV; l'atzar ha volgut que la majoria (7, 77.77%) siguin de la primera meitat del segle XV.

Pel què fa a la identificació de les persones, aquesta és la tasca més difícil. A vegades, només podem conèixer el sexe, o el prenom. Dues làpides pertanyents a dones son de desconegudes, i de la resta, n'hi ha dues de les que només coneixem el nom, i una de la que només sabem la seva família.

La llista d'aquestes 9 dones és la següent:

1. Dolça (... Abraba?)lia. Primera meitat s. XIV
2. (Dona o filla de) Salomó Cabrit. Segles XIV-XV
3. Estel·lina, filla del nasí Astruc Cohen. 1411
4. Meirona, casada. Primer quart segle XV
5. Astruga, dona de Mossé Astruc. Primer quart XV
6. Regina, vídua del nasí Salomó Salem. Mitjan segle XV
7. Estel·lina, vídua de Bonastruc Jucef. Mitjan segle XV

Desconegudes:

2: 1 primera meitat segle XIV; 1 vers 1440.

Quan podem identificar a una dona, sempre és perquè s'indica la relació a un home de la comunitat, el seu pare si encara és jove o soltera, o el seu marit. Només hi ha una dona, l'Estel·lina (muller de Bonastruc Jucef), amb documents en la que ella sigui la protagonista i no el seu marit; de la resta de dones, podem dibuixar la seva vida a nivell de família i context històric, però més enllà del nom i un vincle masculí, poca cosa podem dir d'elles.

Trobem dos diminutius, molt freqüent, i veiem com s'utilitza el tractament honorífic *Na*. Aquest tractament indicaria una certa posició social. I és que la majoria de les dones documentades formen part de l'elit social de la comunitat jueva gironina. Els seus marits o pares formaven part de l'aristocràcia amb càrrecs a l'aljama i potencial econòmic. Hi ha dues dones que són anomenades les mullers d'un *nasi*, nom que significa originàriament "príncep" i que correspondria a prohoms de la comunitat.

1. Dolça (...Abraba)lia. Primera meitat s. XIV.

Desconeguda, només coneixem el seu prenom, molt habitual entre jueves catalanes medievals. No podem assegurar taxativament que Abrabalia sigui el cognom del seu marit. Si fos així, formaria part de la família Ravaia. Aquesta família poderosíssima s'instal·là a Catalunya al segle XIII procedent de Castella.

2. Dona o filla de Salomó Cabrit. Segles XIV-XV.

Salomó Cabrit podria ser el jueu de Perpinyà amb possessions a Girona a final del segle XIV. D'aquest jueu, no tenim dades biogràfiques sobre la seva dona o filla. Salomó era fill de Mossé Cabrit, jueu de Banyoles, i tenia, com a mínim, dos germans:

- Abraham Cabrit: jueu de Girona a partir de 1375, ja mort l'any 1391; és el membre de la família de qui tenim més documentació, sobretot creditícia, i sabem que ell i els seus descendents vivien al call gironí.
- Asmies Cabrit: casat amb Tolrana, jueus de Perpinya.

Salomó Cabrit apareix com a jueu de Perpinyà, i morí el 1395. L'any 1372 va definir el seu germà Abraham de tots els drets que pogués tenir per la casa que va ser del seu difunt pare, situada al call jueu gironí. Aquesta casa es trobaria en la gran propietat dins d'un sector d'illes de cases que hi havia en un carrer que arribava fins a la placeta que avui permet l'accés al Museu d'Història de la Ciutat. Entre aquestes cases, interconnectades mitjançant arcades i voltes, es documenten el 1296, i entre elles hi hauria la casa de Mossé Cabrit.

Aleixandre, 2015: 235-236; Canal et al., 2006: 32; Escribà, Frago, 1992: 163, doc. 509.

3. Estel·lina, filla d'Astruc Cohen. 1411.

Estel·lina era la filla d'Astruc Cohen. El fet d'anomenar el pare i no al marit, fa pensar que és una dona jove. El pare és anomenat *nasí*, títol dels prohoms de la comunitat jueva. Es tracta d'un dels personatges més influents a cavall del segle XIII i XIV, documentat entre 1386 i 1415. Segons la relació dels regidors previstos en les ordinacions de 1386 i 1391, Astruc Cohen va exercir com a adjunt el tercer any; es compta entre els nous consellers de la reforma de 1391, que es van declarar. Abans de 1391, el seu nom es troba entre la documentació en hebreu, entre els contribuents de l'aljama i els imports, i també es registra la seva activitat creditícia.

Després dels avalots de 1391, va estar entre els reclosos a la Torre Gironella. A principi del segle XV, la reina va nomenar 12 regidors per satisfer una antiga pensió als hereus del cavaller Joan Janer, entre els que hi havia Astruc Cohen (any 1408) però a la citació de l'any següent, no se'l requerí. L'última notícia del pare d'Estel·lina és de l'any 1415. Aquell any es van recollir inventaris de llibres per tal de segrestar els exemplars del Talmud; Astruc es troba entre els que figuren amb motiu de la presentació dels inventaris de llibres, com a regidor. Estel·lina formava part de l'elit jueva gironina, i va viure els atacs de 1391 i la decadència posterior de la comunitat jueva. Després de la seva mort i en un context de declivi, la família continuà en el judaisme.

Escribà, Frago, 1992: 235-236, doc. 875; Riera, 2012:145, 146, 150, 157, 169, 284; Valls, 2016: 862.

Documents hebreus: Gi 5,263 codavant 1, 4, 6 i codarrera 1,2-5,6/1362 Gi 5,264 codarrera 5b/1363, Gi 1,256, codavant, s.n, 3'-4', 6- 7'/1397.

4. Meirona, casada. Primer quart del segle XV.

Diminutiu d'un nom propi molt comú entre les jueves medievals catalanes, insuficient per a la seva identificació.

5. Astruga, dona de Mossé Astruc. Primer quart del segle XV.

Astruga, que té un nom molt comú, era la muller de Mossé Astruc. Es documenta un Mossé Astruc a final del segle XIV amb la seva esposa, de nom Dolça. Desconeixem si es pot tractar d'un altre Mossé Astruc, o si Dolça és la primera/segona muller del jueu.

Mossé Astruc tenia una germana, Ester, que es convertí i prengué el nom de Joana, i es va casar amb Pere Joan, convers, abans Mossé Cabrit, fill i hereu d'Abraham Cabrit, que era germà de Salomó Cabrit. El 9 d'agost de 1395, Joana, Pere i Puigvert d'Agramunt van vendre una casa en franc alou al capdavant del call jueu a Mossé Astruc i a la seva dona Dolça. A l'oest de la casa, hi havia la casa del difunt Salomó Cabrit. Aquest matrimoni ven una casa i hort situats al call jueu de Girona, prop de la capella de sant Genís l'any 1417 a Pere de Berguedà, paborde de l'Almoina de la seu; a l'oest de la plaça hi ha la casa dels hereus de Salomó Cabrit. L'any 1415, Bonastruc des mestre i la seva dona Bonafilla venen un casal enderrocat amb pati a Hasday Taros que limita amb el pati que Mossé Astruc va vendre a l'aljama; les referències a aquest pati continuen l'any 1416.

Es documenta un Mossé Astruc a Banyoles entre 1386 i 1415. Possiblement es tracti del mateix personatge, tenint en compte que el pare era banyolí. Aquest nom apareix entre els regidors previstos en les ordinacions de 1391 com un dels nous regidors, que havia d'entrar adjunt el tercer any, poc abans dels avalots. Després de l'assalt, Mossé Astruc es compta entre els reclosos a la Torre Gironella, i va continuar en el judaisme. El seu nom també figura a la llista dels qui van presentar inventaris de llibres el 1415. És dels pocs casos que consta

el nombre de volums de l'inventari: 32 (consten 19 dels 76 noms, i només n'hi ha 5 amb un nombre superior de volums).

Canal et al., 2006: 32; Frago, Escriba, 1992: 211, 231, 256, doc. 761, 858, 859,860, 875, 886, 898, 896; Riera, 2012: 146, 151, 168-170; Valls, 2016: 873.

Documents hebreus: Moixé Astruc משה אשטרוק Gi 1,256, codavant, s.n, 3'-4', 6- 7'/1397 1387 Moixé Astrug משה אשטרוג Gi 5,264 codarrera 1a/1363 2a meitat s XIV , Moixé n'Astrug נשטרטג משה Gi 5, 121/1361-7b mitjan. s. XIV.

6. Regina, vídua de Salomó Salem. Mitjan segle XV.

No s'han localitzat dades de Regina. Que l'epitafi digui "Tinguin la seva part en el Jardí de l'Eden", permet suposar que es tracta d'una vídua.

Així com el cognom Salem no apareix a la documentació, sí que és present el de Salom. Hi ha dos jueus anomenats Salomó Salom, d'èpoques diferents:

- El primer Salomó era un jueu de la segona meitat del segle XIV, anterior a 1391. El seu nom apareix en un quadern de paper en el qual s'anotaven els pagaments que es feien a compte de l'impost de l'ajuda

- A final del segle XV, la jueva Estel·lina va fer testament. Era l'any 1470, i explicita que va ser muller primer de Salomó Salom, de Perpinyà, i després d'Issac de Piera, jueu de Girona.

Tot i no poder identificar inequívocament el seu marit, es documenten diversos jueus amb el cognom Salom.

Girbal, 1881:104-108/1988:382-386; Valls, 2016: 163.

Documentació hebrea: Xelomó Xalom שלמה שלום Gi 5,264 codarrera 1b/1363.

7. Estel·lina, vídua de Bonastruc Jucef. Mitjan segle XV.

Estel·lina és l'única de les dones registrades que tenen documentació per ella mateixa. No coneixem dades de la seva pròpia família, però es va casar amb un important jueu gironí, Bonastruc Jucef. Aquest jueu va tenir un paper important en l'organització de l'aljama a principis del segle XV, tot i que desconeixem què va passar durant els atacs de 1391.

Entre 1407 i 1408 va haver molts manaments de la reina, entre els quals hi hauria el de conseller a Bonastruc. El 9 juliol 1408 la reina nomenà una comissió especial per fer front al problema dels censals i altres obligacions econòmiques de l'aljama, sense formalitats. Atorgava poders pleníssims als cinc més rics de l'aljama perquè regeixin durant dos anys els afers econòmics de l'aljama gironina; entre aquests noms, hi ha el de Bonastruc Jucef. Amb aquesta comissió comença la dissolució de l'estructura tradicional d'oficis i funcions de regiment. L'any 1409, la reina s'adreçava nominalment com a regidors a 14 jueus, entre els quals Bonastruch Jucef. A partir d'aquell moment es dilueixen les les funcions de l'aljama i es passa del sistema d'eleccions a un repartiment intern de funcions entre uns pocs. L'any 1437 la reina Maria va augmentar a 7 el nombre de consellers, entre els que figurava el marit d'Estel·lina, un dels membres de més consideració de l'aljama i amb experiència com a conseller des de 1408.

Poc després morí Bonastruch Jucef i l'executor del seu testament i administrador de la seva fortuna va ser Benvenist Samuel executor del seu testament i administrador de la seva fortuna. Benvenist era, probablement, el gendre de Bonastruc, i s'hauria casat amb la seva filla (el seu fill portava el prenom Bonastruch, com l'avi matern), apareix a Girona 1434 fins 1462, i dirigí i gestionà afers comunitaris com un cacic.

L'any 1412 Bonastruc Jucef es va veure involucrat en un afer àrid. Els jurats de la ciutat de Girona van manar al síndic de la ciutat que obtingués una provisió reial per obligar a Jucef Bellshom i a Bonastruch a alliberar la conversa Elionor. Es tracta de la filla del difunt Nacim Rovén i fillastra de Ramon Mercader, i estava retinguda per aquests jueus contra la seva voluntat, no sabem per quin motiu.

Aquell mateix any, va obtenir llicència per edificar en el pati que hi ha entre la seva casa i la muralla vella. L'any 1426 va ser un dels jueus que van participar en el finançament de l'obra del Ter. I mentre ell era procurador d'una cristiana com Felipa de Palau del Castell de Palau, la jueva Bonosa, muller d'Astruc Benet, era la seva procuradora.

Bonastruc Jucef també és present a la documentació hebrea gironina. Havia intervingut a l'arrendament de la recaptació d'impostos com a conseller, convocats per Salomó Samuel membre del consell. El marit d'Estel·lina també s'havia dedicat als préstecs. Havia prestat a Amer, Riudellots de la Selva, Salitja, Vilobí d'Onyar, Madremanya, Llambilles, Juià.

L'any 1415, Bonastruch figura entre els jueus i jueves de Girona que presentaren, figurant com a regidor. Les talles aporten informació interessant. L'any 1426, Bonastruch Jucef havia de pagar 30.6 sous (5.5% del total) com a contribuent de l'aljama. Es tracta d'una quantitat força important, i només 5 persones paguen més que ell.

Quan es va fer la talla de cent sous sobre els jueus de Girona l'any 1450, el principal pagador dels 30 contribuents de l'aljama era Benvenist Samuel (78 diners, 6.5%) i la primera dona, quarta del total, era Estel·lina, vídua de Bonastruch Jucef (66 diners, 5.5%).

Poc després, l'any 1458, l'inventari del colteller Pere Riera que vivia al carrer de les Ballesteries revela que N'Estel·lina, jueva, tenia una corretja d'argent amb una sivella de caps daurats, amb 14 plafons d'argent daurats, un braçalet d'argent i dues culleres, també de plata. No sabem si és la mateixa jueva.

Batlle, 1949: 253; Escribà, Frago, 1992: doc. 820-825, 837, 838, 843, 844, 860, 863, 868, 875, 886, 889, 943, 944, 953, 954, 968, 970, 971, 972, 975-978, 988, 991, 996-1000, 1007, 1008, 1010, 1011, 1015-1019, 1022-1024, 1026-1036, 1038-1041, 1043-1045, 1048, 1050, 1052; Riera, 2012: 156, 157, 169, 177, 178, 186, 189, 298, 299, 304, 313; Valls, 212-214, 226, 865.

Documentació hebrea: Gi 4,83 bis-4b, doc. Solt/ 1426.

2.2.3 Els homes de les làpides

Els 17 homes de les làpides suposen més de la meitat del total dels individus. La cronologia d'aquestes és més àmplia, entre els anys 1198 i el segle XV.

La identificació d'aquests jueus es fa a partir del pare, mai hi ha referències a les dones de la família. No hi ha utilització de diminutius i en dos casos s'utilitza *En*, tractament honorífic.

Els jueus adults en els documents medievals rebien el tractament de *rav*. Aquest mot no tenia el sentit específic de rabí que té actualment o que tenia en els documents llatins o catalans, sinó que era un títol de cortesia amb el sentit de "senyor", "mestre" (Klein, 2004:109).

Tres làpides pertanyents a homes son de desconeguts, i de la resta, n'hi ha 6 de les que només coneixem el nom, i 8 dels quals coneixem el nom i la filiació.

La llista d'aquests jueus és la següent:

1. Salomó, fill de Jucef ben Teca. 1198.
2. Issac. 1210.
3. Salomó, fill de Jafudà Des Mer[...]. 1289.
4. Hanoc, fill de Saltell Saporta. 1312.

5. Jucef, fill de Baruc Abrabalaya. 1324.
6. Ieoxua, fill de Sésset. 1a meitat XIV.
7. A[braham?]. 1a meitat XIV.
8. Ardut/Ardot. 2a meitat XIV.
9. Efraïm. 2a meitat XIV.
10. Jucef, fill de Jacob. 2a meitat XIV.
11. En Caravida. Segles XIV-XV.
12. En Ferrer. Segles XIV-XV.
13. David, fill de Jucef. Segle XV.
14. Rovèn, fill de Haninay. 1343.

Desconeguts:

- 3: 1371, 2a meitat XIV, segle XV.

En el cas dels homes dels quals coneixem el prenom, no és possible identificar inequívocament aquella persona perquè es tracta de noms habituals, i perquè la cronologia és imprecisa.

Tenir la referència del nom i la filiació no sempre és garantia de poder identificar aquella persona. A més, a la meitat dels casos només ens ha arribat el prenom del pare.

1. Salomó, fill de Jucef ben Teca. 1198.

Desconeixem la biografia del jueu de la làpida més antiga, que és l'única de tota la col·lecció que ens indica l'edat del difunt: 22 anys. Es tracta de l'intel·ligent, encantador i escollit Salomó, fill de Jucef ben Teca. El seu epitafi comença dient que "Entonaré plors, laments i elegies per la mare i els germans" i podria indicar que el seu pare ja

seria mort, ell no s'havia casat i anomena la resta de la família més directa.

2. Issac. 1210.

Issac és un dels noms més usuals entre els jueus medievals: al segle XIII s'han documentat 57 individus amb aquest nom només a Girona.

3. Salomó, fill de Jafudà Des Mer[...]. 1289.

Salomó és un nom habitual, i no hem pogut identificar aquest jueu. El cognom del pare és incomplet.

4. Hanoc, fill de Saltell Saporta. 1312.

No hem trobat documentació sobre -aquest jueu. És possible que no estigués casat, ja que es cita en relació al seu pare.

A principis del segle XIV a Girona es documenta Hanoc de Castelló, Hanoc Condom i Hanoc Cundranya, però cap Hanoc Saporta.

El pare transmet un cognom, Saporta, molt antic a Girona. Amb diferents variants (Porta, Saporta, ça Porta). Diversos homes del llinatge van actuar com a secretaris i homes destacats de l'aljama, peròsi hi ha un membre destacat de la família és Bonastruc Saporta / Mossé Nahman, l'autoritat talmúdica més important del segle XIII.

Un jueu barceloní documentat l'any 1305 era Saltell de Porta, fill de Vidal de Porta. L'any 1305, va vendre a dos cristians un cens anual que grava una peça de terra situada a la muntanya de Girona.

Planas, 2001: 198-200; Riera, 2014: 12-13. Escribà, Frago, 1992: 71, doc. 58.

5. Jucef, fill de Baruc Abrabalaya. 1324

No s'ha documentar ni el fill ni el pare.

El congom Abrabalaya és molt similar a Abravalia, que és com apareix a la signatura hebrea el cognom Ravalla, Ravaia o Ravaya. Aquesta família, procedent de Castella, es van establir a Girona i Castelló d'Empúries, i es van estendre a diverses localitats catalanes. Van aconseguir tenir un gran poder no només a la comunitat gironina, també a la cort reial. Els membres més destacats al segle XIII van assolir gran quotes de poder: Astruc Ravaia va ser designat batlle de Girona, exempt de contribuir; el seu fill Jucef va ser batlle reial a Besalú i a Girona, administradors del patrimoni reial, conseller reial i primer tresorer reial; el seu germà Mossé va ser batlle general de Catalunya, col·lector del bovatge i venedor de rendes reials. La família Ravaia va ser el centre de l'estudi de la tesi inèdita del doctor Romano.

Al segle XIV es registren diversos membres de la família Ravaia relacionats amb les cases que posseïen al call. Abraham Ravaia tenia casa al carrer de la Força, i els jurats de la ciutat li van comprar pedra per tal d'utilitzar-la per a les obres de la muralla. Astruc Caravida havia comprat les cases d'Issac Ravaia, i després els drets de llum, càrrega, aigua i un pati; la seva vídua ho va donar tot a les seves filles, Bonafilla i Ester, que les van vendre a Bonastruc Vidal: els jurats de la ciutat, la van fer enderrocar.

Canal, et al., 2006: 30, 34; Riera, 2014: 42-45; Romano, 1969-1970: 4-51.

6. Ieoxua, fill de Sésset. 1a meitat XIV.

Individu no identificat. Sésset és un cognom freqüent entre jueus gironins.

7. A[braham?]. 1a meitat XIV.

Nom freqüent entre els jueus medievals gironins.

8. Ardut/Ardot. 2a meitat XIV.

No s'ha pogut identificar aquest jueu.

9. Efraïm. 2a meitat XIV.

La simple menció de nom no permet la seva d'identificació.

10. Jucef, fill de Jacob. 2a meitat XIV.

Jucef és un dels noms més habituals entre els jueus medievals gironins.

11. En Caravida. Segles XIV-XV.

La nissaga dels Caravida o Caravita va tenir un període d'expansió i prestigi entre el segle XIII i mitjan del XIV, i després va seguir una etapa de contracció.

El primer individu amb aquest cognom a Girona es documenta el 1227, en un préstec. El prenom d'Astruc en membres d'aquesta família és present, com a mínim, en quatre generacions consecutives, i probablement es destinaria al fill primogènit.

Un dels personatges més destacats d'aquesta família va ser Astruc Caravida, pare d'Ester, que a mitjan segle XIV va protagonitzar un divorci molt conflictiu. Casada amb David Bonjorn de Barri, de Cotlliure, només va aconseguir el divorci del seu marit després de robar-li llibres i instruments científics (1337); s'ha discutit sobre la possibilitat que David Bonjorn, autor de les cèlebres taules astronòmiques, sigui fill d'Ester. L'any 1347, el testament d'Astruc institueix un llegat benèfic (*heqdeix*). A partir de la seva mort, la família comença un període de davallada, i ja no assolirà el prestigi i poder de

l'etapa anterior. A banda de ser una família amb una gran capacitat econòmica, també posseïen horts i camps de cereals fora del call gironí.

Alguns membres de la família, com Salomó Caravida, eren metges.

Aquesta família també intervingué a l'organització de la comunitat actuant com a secretaris de l'aljama (Astruc Caravida els anys 1328, 1329, 1331)

A final del segle XIII el cognom s'havia estès a Besalú, Manresa, Vilafranca i Vic, on duïen a terme activitats econòmiques. L'any 1301, un Astruc Caravida, fill d'Astruc Caravida, actuava en nom de la comunitat jueva vigatana en el pagament del cens de la sinagoga.

Si bé Caravida és un cognom, també s'ha registrat com a prenom: Caravida Ravaia, Caravida Saporta, Caravida Caracosa. En aquests casos, és possible que es tracti de fills de dones de la família Caravida, que transmeten el cognom per línia materna posant-lo com a nom als fills (primogènits?) i a continuació el cognom del marit (corresponen a famílies importants de la societat jueva gironina).

Caravida Ravaia està ben documentat, sobretot per la compra d'una casa al call.

Caravida Saporta, financer, vivia a cavall de Barcelona i Girona. A Girona va actuar com a secretari de l'aljama el 1384. Després de perdre tots els seus béns a Barcelona arran dels assalts de 1391, es va batejar amb el nom de Ramon de Rosanes.

Caravida Mercadell figura entre els jueus que havien de presentar inventaris de llibres l'any 1415.

Caravida Vidal, últim Caravida documentat (a principis del segle XV), apareix als inventaris de llibres hebreus. El vicari general del bisbe va requerir al batlle que l'empresonin perquè havia incomplert la promesa de convertir-se al cristianisme (1416).

Canal et al., 2006: 30, 34; Planas, 1994: 607, 611, 614; Sobrequés, 1947: 85, 1988: 94-96; Escribà, Frago: docs. 169, 426, 583, 592, 611, 637.

Caravida Ravaia Gi 5,263 codavant 1, 4, 6 i codarrera 1,2-5,6/1362 Gi 5,264 codarrera 2b/1363 (Valls, 2016: 867).

12. En Ferrer. Segles XIV-XV.

Ferrer és un prenom i cognom portat per diversos jueus durant la baixa edat mitjana a Girona.

El jueu amb el prenom Ferrer més destacat a la comunitat gironina a finals del segle XIV és Ferrer Bonanasch. L'activitat d'aquest prohoms abasta de 1362 a 1391, i formava part de l'estament dels dirigents comunitaris: els documents l'esmenten com a secretari de la comunitat en diversos períodes (1362, 1378). Era un dels set jueus encarregats de cobrar les pensions dels censals de la ciutat en la que havia invertit la confraria jueva Talmudtorà, dedicada a l'ensenyament dels infants jueus pobres. Després de les ordinacions de 1386, aquest jueu exercia com a secretari en qualitat de lloctinent, juntament amb Bonet Saltell. El seu nom es troba també entre els quatre prohoms designats per la reina Iolant del 27 d'abril de 1391, per dur a terme a la reforma del consell, i arribà a ser conseller fix.

Després dels atacs de 1391, Nassim Ferrer, fill de Ferrer Bonanasch, i la seva dona Astruga, van recuperar els seus béns, mobles, llibres, escriptures i joies, que havien deixat en mans del cristià Pere Sabater, escrivà i ciutadà de Girona.

Un document hebreu registra que a la talla de 1426 la vídua d'en Ferrer havia de pagar 3 sous 6 diners.

Escrivà, Frago, doc. 414, 566; Planas, 2001: 194-195; Riera, 2012: 108-109, 112-113, 120, 131, 139, 142, 145, 262-274, 283-287; Sarobe, 1992; Valls, 2016: 212, 868.

Ferrer Bonansan פּריר בּוּנָשֵׁן Gi 1,256, codavant, s.n, 3'-4', 6-7'/1397 1387 Ferrer Meïr פּריר מַאִיר Gi 4,83 bis-4b, doc. solt/ 1426 1426 Ferrer n'Itsaq פּריר נִצֵּק Gi 2,76 posterior 9a/1398-1399 2m. s. XIV Ferrer, la vídua פּריר גִּי 4,83 bis-4b, doc. solt/ 1426 1426.

13. David, fill de Jucef. Segle XV.

No es disposen de suficients dades per identificar a David Jucef o David fill de Jucef en un període tan dilatat com tot el segle XV.

14. Rovèn, fill de Haninay. 1343.

Única làpida procedent de Castelló d'Empúries. Malauradament, no s'ha pogut identificar l'individu.

Haninai podria correspondre al cognom Aninai-Aninay-Avinai, de gran influència a Girona i que molt probablement tindria ramificacions a les poblacions properes i dins de la seva àrea d'influència.

Khaninai, fill de na Baladre חנינאי Gi 2,72-hecodavant 5/1397-1398 1325 Khaninai, fill de rabí Xelomó, fill de rabí Meïr מִאִיר בִּיר חנינאי שלמה בִּיר חנינאי Gi 2,72-hecodavant 5/1397- 1398 1325 Khaninai, mestre חנינאי Gi 5,264 codarrera 6a/1363 2m s XIV (Valls, : 872).

2.3 Proposta de fitxa de catàleg

La proposta de fitxa del catàleg en línia per fer accessible la informació amb sobre les làpides i les persones a les quals correspon cadascuna dei les làpides inclou els següents camps:

1. Identificació
- Número de registre- Número d'inventari- Cronologia- Dimensions- <i>Imatge</i>
2. Context
- Procedència- Ingress al museu
3. Descripció física
- Característiques físiques- Estat de conservació
4. Epigrafia
- Aspectes del text epigràfic- Mida de les lletres- Traducció del text
5. Identificació personal
- Dades biogràfiques
6. Documentació associada
- Edició- Bibliografia general
7. Notes
- Altres

3. CONCLUSIONS

L'estudi sobre la col·lecció lapidària hebraica del Museu d'Història dels Jueus és necessari, pertinent i interessant.

La revisió i ampliació de les dades de les làpides ha suposat l'actualització de la informació sobre les làpides. Es recomana dur a terme algunes actuacions:

- Actualitzar la informació continguda als panells del museus. Hi ha algunes actualitzacions relacionades sobretot amb la cronologia de les làpides.
- A nivell de conservació, es podria treure el metracrilat.
- Penjar el catàleg online amb les dades obtingudes per difondre el fons i el treball dut a terme.

La documentació dels individus associats a les làpides permeten un major coneixement del patrimoni, la societat medieval i el judaisme gironí. Però sobretot, és necessari per conèixer les dones i els homes que van viure en aquesta comunitat, no oblidar el seu nom i no perdre el seu record.

4. BIBLIOGRAFIA

- Aleixandre Segura, T. (2015). Crédito y endeudamiento rural: la circulación del capital judío en la Girona del siglo XIV (1348-1391). Tesis doctoral. Universitat de València.
- Batlle Prats, L. (1949). "Judíos gerundenses en testamentarías medievales". *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, (4), 250-253. Reed. per David Romano, 1988, *Per a una història de la Girona jueva*, 388-391.
- Calzada de Oliveras, J. (1983). *Sant Pere de Galligants. La història i el monument*. Girona.
- Canal, J.; Canal, J.; Nolla, J. M.; Sagrera, J. (2006). *La forma urbana del call de Girona*. Girona: Ajuntament de Girona.
- Cantera Burgos, F. (1971). "España medieval: arqueología". R. D. Barnett (ed.), *The Sephardic Heritage*. Vol. I. Londres.
- Casanovas Miró, J. (1988). "Cinco inscripciones hebraicas inédites de Castellón de Ampurias". *Sefarad*, XLVIII (81), 19-28.
- Casanovas Miró, J. (1994). "Dos nuevas inscripciones procedentes de la necrópolis hebrea de Girona". *Anuari de Filologia*, (17), 75-82.
- Casanovas Miró, J. (1998-1999). "Dos notes d'epigrafia hebraica medieval". *Tamid*, (2), 191-200.
- Casanovas Miró, J. (2000-2001). "Notes sobre epigrafia hebrea medieval". *Tamid*, (3), 107-117.
- Casanovas Miró, J. (2004). *Las Inscripciones funerarias hebraicas medievales de España* (1st ed.). Turnhout: Brépols.

Catàleg de l'exposició *La formació de Catalunya dins l'Europa medieval 785-1213*. (1985). Museu d'Història de la Ciutat. Girona.

Colomer, J. (2014). "El crèdit a Castelló a principi del segle XIV: els Ravaia. La comunitat jueva de Castelló, cofre e tresor del comte". *Jueus del rei i del comte. A l'entorn de les comunitats jueves de Girona i Castelló d'Empúries*, Girona: Patronat Call de Girona, 53-72.

Cortès, E. (1983). "Una làpida epigràfica jueva descoberta a Bordils". *Butlletí de l'Associació Bíblica*, (24), 14-18. Reed. per David Romano, 1988, *Per a una història de la Girona jueva*, 198-200.

Escribà Bonastre, Maria; Frago Pérez, P. (1992). *Documents dels jueus de Girona : 1124/1595 : Arxiu Històric de la Ciutat, Arxiu Diocesà de Girona*. Girona: Ajuntament de Girona.

Exposició Llegat. Paisatge humà del Call. (2019). http://www.pedresdegirona.com/reportatges/separata_expo_llegat_call.htm.

Fita, F. (1874). "Lápidas hebreas de Gerona". *Revista Histórica Latina*, I, fasc. IV, 1-5. Reed. per David Romano, 1988, *Per a una història de la Girona jueva*, 134-144.

Fita, F. (1878). "Epitafio hebreo (inédito) de Castellón de Ampurias". *Museo Español de Antigüedades*, IX, 349-353.

Fita, F. (1881). "Epigrafía. Epitafios hebreos". *Revista de Ciencias Históricas*, II 57-63. Reed. per David Romano, 1988, *Per a una història de la Girona jueva*, 149-156.

Fita, F. (1906a). "El Monjuí de la Ciudad de Gerona y la sinagoga y concejo hebreo de Castellón de Ampurias. Escrituras de los siglos

XIII, XIV y XV." *Boletín de la Real Academia de la Historia*, (48), 169-174.

Fita, F. (1906b). "Lápidas hebreas y romanas". *Boletín de la Real Academia de Historia*, XLVIII, 225-236.

Genís Gifré (1880). "Inscripcions inèdites y segell del comtat de Castelló d'Ampurias". *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana*, (III), 237-240.

Girbal, E. C. (1870). *Los judíos en Gerona. Colección de noticias históricas referentes a los de esta localidad hasta la época de su expulsión de los dominios espanyoles*. Girona.

Girbal, E. C. (1881). "Un testamento hebreo de la Edad Media". *Revista de Gerona*, V, pp. 104-108. Reed. per David Romano, 1988, *Per a una història de la Girona jueva*, 382-386.

Klein, E. (2004). *Hebrew Deeds of Catalan Jews. Documents hebraics de la Catalunya medieval 1117-1316*. Barcelona-Girona.

Manuscrits hebreus dels segles XIV-XV. Consulta dels documents (2007).

<http://manuscritshebreus.cultura.gencat.cat/manuscrits/consulta?ln=ca>

Neubauer, A. (1872). (Ressenya de l'obra de Girbal *Los judíos en Gerona*). *Revue Critique d'Histoire et de Littérature*, (38), 178-180.

Padrosa, I. (2014). "Mossèn Miquel Pujol i la comunitat de Castelló: Una aproximació bibliogràfica". *Jueus del rei i del comte. A l'entorn de les comunitats jueves de Girona i Castelló d'Empúries*, Girona: Patronat Call de Girona, 125-144.

- Planas, S. (1994). "Alguns documents sobre jueus de Girona". ". *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins* (34), 603-617.
- Planas, S. (2001). "Una pretesa interculturalitat: la comunitat jueva de Girona i la seva relació amb la societat cristiana". *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins* (42), 179-200.
- Pujol, M. (1990). "Els jueus de Castelló d'Empúries". *Jornades d'història dels jueus a Catalunya. Actes. Girona, abril 1987*, 312-314. Girona: Ajuntament de Girona.
- Rahola, C. (1929). *Els jueus a Catalunya*. Barcelona.
- Riera Sans, J. (2012). *Els jueus de Girona i la seva organització: segles XII-XV*. Girona: Patronat Call de Girona.
- Romano, D. (1969-1970). "Los funcionarios judíos de Pedro el Grande de Aragón". *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, vol. 33, 5-41.
- Romano, D. (1988). (Comp.). *Per a una història de la Girona jueva*. Girona: Ajuntament de Girona.
- Sarobe Huesca, R. (1992). *Fonts jueves documentals de Girona en el període 1391-1401. Buidatge del fons notarial de l'Arxiu Històric de Girona*. Girona.
- Schwab, M. (1907). "Rapport sur les inscriptions hebraïques de l'Espagne". *Nouvelles Archives des Missions scientifiques et littéraires*, XIV, 229-421.
- Sobrequés, S. (1947). "Contribución a la historia de los judíos de Gerona. Familias hebreas gerundenses. Los Zabarra y los Caravida." *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses* (II) 68-

98. Reed. per David Romano, 1988, *Per a una història de la Girona jueva*, 336-336.

Solé Pla i Calvo Serrallonga, (1899). *Apunts sobre la "Guia Històrica de Montjuich"*. Barcelona.

Tell Molet, E. (1990). "Epigrafia hebraica de l'aljama gironina i del seu cementiri". *Actes de les Jornades d'Historia dels Jueus a Catalunya*. Girona, abril 1987, p. 245-249.

Valls, E. (2016). *Els fragments hebreus amb aljamies catalanes de l'Arxiu Històric de Girona: estudi textual, edició paleogràfica i anàlisi lingüística*. (Tesi doctoral, Universitat de Girona, Catalunya). Recuperat de <http://hdl.handle.net/biblioremot.uvic.cat/10803/387552>

Wolfio, J. C. (1767). "Epitaphia judaica furthensia latine". B. Ugolino, *Thesaurus antiquitatum sacrarum complectens selectíssima clarissimorum virorum opuscula, in quibus veterum Hebraeorum mores, leges, instituta, ritus sacri et Civiles illustrantur*. Vol. XXXIII, p. MCCCLXXXVII-VIII – MCCCCLXXVII-VIII. Venetiis.

5. ANNEX

Annex 1. Índex onomàstic

(...), filla de Salomó Cabrit	XIV-XV
(Abraba)lia	1a meitat XIV
A(braham?)	1a meitat XIV
Ardot/Ardut	2a meitat XIV
Astruc Cohen, pare d'Estel·lina	1411
Astruga, dona de Mossé Astruc	1r quart XV
Baruc Abrabalia, pare de Jucef	1324
Bonastruc Jucef, marit d'Estel·lina	mitjans XV
Caravida	XIV-XV
David, fill de Jucef	XV
Dolça	1a meitat XIV
Efraïm	2a meitat XIV
Estel·lina, dona de Bonastruc Jucef	mitjans XV
Estelina, filla d'Astruc Cohen	1411
Ferrer	XIV-XV
Haninay, pare de Rovèn	1343
Hanok, fill de Saltell Saporta	1312
Issac	1210
Jacob, pare de Jucef	2a meitat XIV
Jafudà Dets Mer(ca...), pare de Salomó	1289
Jafuda, fill de Sésset	1a meitat XIV
Jucef ben Teca, pare de Salomó	1198
Jucef, fill de Baruc Abrabalia	1324
Jucef, fill de Jacob	2a meitat XIV
Jucef, pare de David	XV
Meirona	1r quart XV
Mossé Astruc, marit d'Astruga	1r quart XV
Regina, muller Salomó Salem	mitjans XV

Rovèn, fill de Haninay	1343
Salomó Cabrit, pare de (...)	XIV-XV
Salomó Salem, marit de Regina	mitjans XV
Salomó, fill de Jafudà Dets Mer(ca...)	1289
Salomó, fill de Jucef ben Teca	1198
Saltell Saporta, pare d'Hanok	1312
Sésset, pare de Jafuda	1a meitat XIV